

A Régiók Bizottsága előrettekintő véleménye – A helyi és regionális szerkezetváltási stratégiák sikeréhez hozzájáruló tényezők

(2007/C 305/07)

A RÉGIÓK BIZOTTSÁGA AJÁNLÁSAI

- Alapvető, hogy a városokban és régiókban zajló szerkezetátalakítási folyamatokat gazdasági és társadalmi életünk állandó kísérőjelenségének tekintsük. A szerkezetváltást esélynek kell tekinteni a létező és jövőbeli gazdasági problémák megoldására.
- Az RB azt ajánlja, hogy az ilyen folyamatokat az érintett felektől független szervezetek folyamatosan kísérjék figyelemmel szerte az EU-ban. Az Európai Uniónak és a tagállamoknak ösztönözniük kellene a helyi és regionális szintű partnerségek létrejöttét a közigazgatási intézmények, a gazdasági szereplők és a szociális partnerek között, ilyen módon is támogatva globalizált világunkban a helyi fejlődés érdekében folytatott együttműködést – különösen a külső területeken, ahol fennáll a kulturális örökség elvesztésének veszélye.
- A regionális és helyi szintű szerkezetváltásnak biztosítania kell a közösségi politikák céljainak megvalósítását, fenntartva egyben a megfelelő életszínvonalat biztosító magas szintű foglalkoztatást. A korszerű szerkezetátalakítás egyben a jövőorientált, tudáson és innovációs képességen alapuló gazdaság létrehozására irányuló modernizációs folyamat kezdetét is kell, hogy jelentse. Ez a cél azonban csak az emberi erőforrásba való fokozottabb beruházás révén érhető el.
- A vidéki területeken végbemenő szerkezetátalakításokra irányuló átfogó koncepció segítségével biztosítható (vagy biztosítható kellene, hogy legyen) az általános gazdasági érdekű szolgáltatásokat érintő alapellátás annak érdekében, hogy a vállalatok vonzzák a képzett munkaerőt, és megszűnjön az elvándorlás. Ennek során értelemszerűen ügyelni kell arra, hogy az ERFA, az ESZA és az EMVA eszközei a megújulást szolgálják, ne pedig a fennálló helyzet megőrzését jelentő intézkedésekre használják fel őket. A szerkezetátalakítás révén közvetlenül felmerülő problémák kezelésének egyik fontos eszköze a globalizációhoz való alkalmazkodás elősegítését célzó európai alap.

Előadó: Witold KROCHMAL, Wołów polgármestere (PL/UEN-EA)

Politikai ajánlások

A RÉGIÓK BIZOTTSÁGA

A vélemény társadalmi-gazdasági és politikai háttere

1. 2006. október 16-án az Európai Bizottság előrettekintő vélemény kidolgozására kérte fel a Régiók Bizottságát a városi és regionális szerkezetátalakítások sikerét elősegítő stratégiákról. Az Európai Bizottság úgy látja, hogy az RB-vélemény alapvetően hozzájárul az arra a kérdésre adandó válaszában megfogalmazásához, miként kell kezelni az európai gazdaságban elkerülhetetlen szerkezetátalakítási folyamatokat.

2. Az Európai Unióban jelenleg valóban mélyreható gazdasági változásokat figyelhetünk meg, amelyek lényege a régiók és városok teljes gazdasági szerkezetének átalakulása. Ez az önkormányzatok számára további kihívásokat jelent, amelyekkel a szociális, a gazdasági és a környezetvédelmi terület egyensúlyának megőrzése mellett kell szembenézniük.

3. A szerkezetátalakítást esélynek kell tekinteni a létező és jövőbeli gazdasági problémák megoldására, illetve ezek nem kívánatos következményeinek enyhítésére és elkerülésére. A regionális és helyi szint – tekintettel a helyi valósághoz való közelségére és arra, hogy képes a megfelelő, gyors és rugalmas válaszok megtalálására – a leghatékonyabb a szerkezetátalakítási politikák végrehajtásához, különösen, ha ezek a folyamatok nem felelnek meg a szerkezeti problémáknak.

4. A szerkezetátalakításoknak regionális és helyi szempontból úgy kell végbemenniük, hogy garantálva legyen a közösségi politikák céljainak megvalósítása, tehát az uniós polgárok megfelelő életszínvonaláról gondoskodó magas szintű foglalkoztatás fenntartásával biztosítaniuk kell a verseny- és az innovációs képességet.

5. Az ilyen kihívások különösen azon régiók, városok vagy települések esetében merülnek fel, amelyeknek jó lehetőségeik vannak arra, hogy a stratégiai irányvonalakat konkrét cselekvésre váltsák, és magukkal ragadják a helyi társadalmi és gazdasági szereplőket.

6. Ezen vélemény célja, hogy a gazdasági-társadalmi életünk állandó és elkerülhetetlen kísérőjelenségéről, vagyis a szerkezetátalakítási folyamatokról szóló vitát helyi és regionális szempontú elemekkel gazdagítsa.

7. A szerkezetátalakítások fő okai, amelyekkel a hatóságoknak helyi, regionális és tagállami szinten meg kell birkózniuk, sőt lehetőleg előre kell látniuk őket és fel kell készülniük rájuk, a következők:

- a globalizáció térhódítása,
- biztonság, valamint a terrorizmus elleni küzdelem,
- éghajlatváltozás és energia,
- a nemzetgazdaságok világszerte tapasztalható nyitása a nemzetközi kereskedelem felé,

- az EU belső piacának fejlődése,
- új, innovatív technológiák bevezetése,
- szigorúbb környezetvédelmi normák,
- az általános érdeklő szolgáltatások jelentőségének növekedése,
- a fogyasztói kereslet változása.

8. Szerkezetátalakítás különböző szinteken és területeken hajtható végre, nevezetesen:

- ágazatközi szinten,
- ágazati szinten,
- vállalati szinten.

9. A szerkezetátalakítási folyamatokat az ágazati és szektorális szempontok mellett főként területi szempontból kell nézni, mivel a szóban forgó folyamatok hatásai leginkább a helyi és regionális önkormányzatok szintjén mutatkoznak meg.

10. A szerkezetátalakításra kényszerítő tényezők megjelenésének sebességét tekintve az ilyen folyamatok igen gyakran hirtelen indulnak, mivel a vállalatoknak gyorsan kell igazodniuk a globalizált gazdaság követelményeire és a fogyasztói piac alakulásához.

11. Az egyre inkább globalizált gazdaság miatt a vállalkozásokat és ágazatokat sújtó válságokhoz és versenyképességi hiányossághoz hasonló, előre nem látható, konjunkturális jelenségek egyre nagyobb jelentőséggel bírnak, és azáltal, hogy állandó jellegűvé válnak, súlyosan károsíthatják egy adott régió gazdasági arculatát.

12. Ugyanezen oknál fogva egyre gyakrabban figyelhető meg a vállalatáthelyezés jelensége, vagyis egy gazdasági tevékenység egyik régióból hirtelen egy másikba történő áthelyezése. E váratlan döntések alapjául stratégiai, pénzügyi és költségekkel összefüggő kritériumok szolgálnak, amelyeket azonban néha a regionális ösztönzők és a beruházásokat vonzó politikai döntések segítenek elő.

13. A szerkezetátalakítás imént vázolt, hevenyészett módja nem vezet kielégítő eredményre annak ellenére sem, hogy a munkavállalók számos országban megfelelő jogi és szakmai eszközökkel rendelkeznek. A folyamat nem zárja ki a társadalmi és területi körülmények súlyos romlását, és oda vezet, hogy a maradandóbb, tartósabb megoldások helyett a rövid távú megoldások részesülnek előnyben. Egy ilyen eljárásból gyakran komoly társadalmi és területi problémák származnak. A vállalatáthelyezéseknél a vállalatok számára adódó előnyök gyakran mélyreható változásokkal járnak együtt azokban a régiókban, amelyekből az áthelyezés történik.

14. A feladat nem az, hogy lassítani kell az elkerülhetetlen szerkezetátalakítást, inkább fel kell vállalni, mégpedig oly módon, hogy a régiók, települések és az érintettek minél tovább mentesüljenek a negatív következményektől, és hosszú távon esélyeket kapjanak.

15. Az elsietett szerkezetátalakítások különösen nagy mértékben érintették az EU-hoz 2004-ben és 2007-ben csatlakozott országokat. Ez főként az EU-27 országai között a gazdaság fejlettségi szintjében, valamint az új technológiák és az innováció területén történő előrehaladásban észlelhető különbségekre vezethető vissza. Sok esetben sikerült elérni a kívánt gazdasági hatásokat, de nem maradtak el a kedvezőtlen szociális következmények, amelyek elsősorban a szerkezetátalakítások gyors végrehajtásából adódtak.

16. Alapvetően be kell látni, hogy szerkezeti átalakítások újra és újra jelentkeznek, emellett azonban elemezni kell a korábbi EU-15 országaiban lezajlott azon folyamatokat, amelyek igyekeztek előkészíteni a szerkezetváltást annak érdekében, hogy idejében felismerjék a várható nehézségeket, és elkerüljék vagy minimalizálják a kedvezőtlen következményeket.

17. A szerkezetátalakítás sikere és különösen a váltás előkészítése nagymértékben a vállalatok, a harmadik szektor, a munkavállalók és szervezeteik (például a szakszervezetek), a helyi és regionális önkormányzatok, a magasabb szintű oktatási intézmények és a kutatóintézetek, valamint a közigazgatási intézmények (például regionális fejlesztési ügynökségek) párbeszédétől függ. Igen gyakran e párbeszéd minőségén múlik a szerkezetátalakítás hatása és sikere.

18. A folyamatban kiemelt szerepet játszik a regionális és helyi szint. Ha küszöbön áll a szerkezetátalakítás, háromféleképpen léphetnek fel:

- erősítik és szükség esetén diverzifikálják a helyi gazdasági és szociális szerkezetet, valamint az infrastruktúrát,
- biztosítják a főbb munkaadók ottmaradását, és erősítik a kkv-ket, amelyek a foglalkoztatás motorjai,
- fokozzák a régió, város vagy település vonzerejét.

Ezekhez az intézkedésekhez – csakúgy mint a szerkezetátalakítási folyamathoz – megfelelő statisztikai adatokra, tájékoztatási alapra, valamint célzott stratégiára van szükség az információ összegyűjtése és a szerkezetátalakításban érintettekhez történő továbbítása érdekében.

19. A tájékoztatási politikának különösen figyelembe kell vennie a kkv-kat, amelyek specifikus szerkezeti jellegzetességeik miatt esetleg nehezen szerzik meg a piaci változások korai felismerését lehetővé tevő információkat.

20. A kkv-ágazat kiemelt védelmet érdemel mind a szerkezetátalakítási folyamat során, mind pedig az előrelátható változások vonatkozásában. Pontosan ebben a fázisban van a legnagyobb szükség a beavatkozásra a családi vállalkozás hagyományos modelljéből kilépő, a nemzetközi verseny szintjének megfelelő ellenőrzési és igazgatási rendszert bevezető kkv-k növekedésének támogatása érdekében foganatosítandó irányítási, szervezeti és stratégiai kompetenciák és kapacitások megerősítése és fejlesztése céljából. A vizsgált példák azt mutatták, hogy leginkább az alvállalkozóknak adott megbízások stratégiája vált be, de csak azokban az esetekben, amelyekben sikerült túllépni a

megszokott piaci cserén és elérni, hogy a vállalatok partnerségi alapon, illetve az egymással kapcsolatban lévő cégek regionális szinten együttműködjenek.

Következtetések

21. A vizsgált szerkezetátalakítási folyamatok azt mutatják, hogy a folyamat nem egy egységes minta szerint alakul, hanem igen nagy mértékben a következő tényezőkhöz múlik: területi szint (régió, város, település), gazdasági ágazat, az adott terület jellege – többek között fekvése szempontjából (külső területek) –, gazdasági szerkezet (mezőgazdaság, könnyű vagy nehézipar) és a gazdasági fejlettség szintje abban az országban, amelyben a szerkezetváltás által érintett terület található.

22. A korszerű szerkezetátalakítás egyben a jövőorientált, tudáson és innovációs képességen alapuló gazdaság létrehozására irányuló modernizációs folyamat kezdetét is kell, hogy jelentse. Ez a cél azonban csak az emberi erőforrásba való fokozottabb beruházás, valamint az általános és szakképzés szintjének megemlése révén érhető el. Ehhez a regionális és helyi munkaerőpiacon célirányos, hatásos befektetésekre van szükség, amelyek segítségével fel lehet készülni a komoly szerkezetátalakítások gazdasági és szociális hatásaira.

23. Az emberi erőforrásokba való beruházások kibővítése és megnövelése, valamint az általános és szakképzésnek a szerkezetátalakításból adódó új szakképzettségi követelmények alapján történő átformálása többletköltségekhez vezet. Megfelelő eszközökkel gondoskodni kell arról, hogy ezeket a költségeket a vállalatok, az állam és az érintettek egyaránt vállalják. Különösen ösztönözni kell az olyan átfogó képzési koncepciókat, amelyek biztosítják, hogy a munkavállalók rendelkezzenek a tudáson és innovációs készségen alapuló gazdaságban szükséges képzettséggel. A szerkezetátalakítás sikeréhez elengedhetetlen a tapasztalatcseré – vagy még inkább a régiók és a városok partnerségi együttműködése – az általános és szakképzés terén.

24. A gyakorlat megmutatta, hogy a városi és vidéki területeken zajló szerkezetátalakítások, illetve az ilyen területek újrélénkítése szempontjából döntő jelentőségűek az emberi erőforrásba való beruházásokkal kapcsolatos intézkedések. Ez a helyi szintű szerkezetátalakításokban részt vevő intézmények egyik alapvető feladatköre. A szakmai és gazdasági mobilitás támogatását szolgáló kezdeményezések mellett a szerkezetátalakítások sikeréhez döntően fontos a helyi munkaerőpiacra jellemző kereslet és kínálat szimmetriájának biztosítása. A munkát keresők és a munkanélküliség által fenyegetettek mobilitását különösen az alacsonyan képzett munkavállalók esetében a munkahely, gyakornoki hely stb. keresésében nyújtott testre szabott segítséggel, illetve olyan tanfolyamokkal kellene támogatni, amelyek keretében a munkát keresők és a munkanélküliség által fenyegetettek a helyi munkaerőpiacon kereslettel rendelkező képesítéseket szerezhetnek meg. Kiemelten fontos mindez a fiatalok számára, mivel nekik különösen nehéz bejutni a munkaerőpiacra.

25. A képzési szakaszról a munkaerőpiacra való átmenet megkönnyítését szolgáló intézkedések a szerkezetátalakításokban érintett területeken megfelelnek a szakmai tanácsadással, kiegészítő képzettségek megszerzésével, valamint a megfelelő képzések rendelkezésre bocsátásával foglalkozó Európai Ifjúsági Program alapelveinek.

26. Ilyen jellegű intézkedésekkel minden bizonnyal van esély a városi és a vidéki területek fejlődésbeli félresiklásai, például a vidékről való elvándorlás elleni küzdelemre. Az elvándorlás annyiban jelent veszélyt, hogy következményeképpen a falusi népesség képtelen lesz működésben tartani a helyi közösséget – a települést –, és ez a kultúra, a hagyományok és a helyi jelleg elvesztésével járhat, sőt, a hidrogeológiai egyensúlyt is veszélyezteti. Ezzel a tendenciával leginkább és leghatásosabban az Európai Regionális Fejlesztési Alap (ERFA), az Európai Szociális Alap (ESZA) és az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap (EMVA) által támogatott intézkedésekkel szállhatunk szembe. A vidéki területeken végbemenő szerkezetátalakításokra irányuló átfogó koncepció segítségével biztosítható (vagy biztosítható kell, hogy legyen) az általános gazdasági érdekű szolgáltatásokat érintő alapellátás annak érdekében, hogy a vállalatok vonzzák a képzett munkaerőt, és megszűnjön az elvándorlás. Ennek során értelemszerűen ügyelni kell arra, hogy az ERFA, az ESZA és az EMVA eszközei a megújulást szolgálják, ne pedig a fennálló helyzet megőrzését jelentő intézkedésekre használják fel őket.

27. A szerkezetátalakítás révén közvetlenül felmerülő problémák kezelésének egyik fontos eszköze a globalizációhoz való alkalmazkodás elősegítését célzó európai alap, amely rövid távú segítséget nyújt azoknak a régióknak, amelyeket a gazdasági tevékenység globalizáció miatti áthelyeződése sújt. A Régiók Bizottsága üdvözölte ennek az eszköznek a létrehozását, és összegének évi 1 milliárd euróra emelését javasolta. Azt várja, hogy az Európai Globalizációs Alkalmazkodási Alap által 2007-ben elért eredményekről szóló első éves jelentés (melyet 2008-ban adnak ki) alaposan elemzi majd, hogy az 1927/2006/EK rendelet 2. cikkében rögzített intervenciók kritériumok biztosítják-e az Alap megfelelő felhasználását, és felajánlja hozzájárulását az ezen kritériumok esetleges felülvizsgálatáról szóló bármilyen jövőbeli vitához.

28. Számos terület a szerkezetátalakítások következtében egyre inkább rá van utalva a turizmusra. A természeti értékek és a kulturális örökség kiaknázására irányuló átfogó koncepció célja a minőségbiztosítás, amely elsősorban a fogyasztók elégedettségét kell, hogy szavatolja. A siker szempontjából döntő jelentőségű a kommunikáció fejlesztése a szerkezetátalakítások által sújtott területeknek a főbb országos és európai hálózatokra való csatlakoztatása révén, az új technológiák, köztük a széles-sávú internet-kapcsolat kihasználása annak érdekében, hogy a szó szoros és átvitt értelmében kapcsolat jöjjön létre, és kommunikálni lehessen, valamint a megfelelő oktatási és képzési lépések.

29. A szóban forgó folyamatok során éppen a kulturális gazdagság és a természeti kincsek azok, amelyeket leginkább ki kell használni. Gyakran ezek tekinthetők a legfontosabb adunak

a szerkezetváltásban érintett területeken, különösen a ritkán lakott külső régiókban. Elősegíthetik a helyi fejlődésre ösztönzően ható idegenforgalom gyors fellendülését.

30. Az uniós népesség mintegy 60 %-a 50 000 lakosnál többet számláló városokban él. Ezért a munkahelyeknek, vállalatoknak, közép- vagy felsőfokú képzési intézményeknek, valamint a társadalmi és gazdasági élet egyéb intézményeinek a nagy része városokban és városok környékén található. A városok számos lehetőséget kínálnak, de veszélyeket is rejtnek magukban. A szerkezetátalakítás az európai városokban a tisztán gazdaságorientált intézkedések mellett a város és környéke általános újraélnkítésére is törekszik.

31. A gyakorlat megmutatta, hogy a lakosság és a városi közigazgatás által megkívánt, az EU által pedig elfogadott hatások csak a gazdasági, szociális és területrendezési gondok megoldására irányuló sokrétű stratégiák segítségével érhetők el. Habár a városokban könnyebb a szerkezetátalakításban részt vevő partnerek helyzete, a folyamatok csak akkor vezetnek sikerre, ha az állami, a magán- és a harmadik szektor partnerségén alapulnak, és különféle finanszírozási forrásokat használnak fel.

32. Az olyan városok, amelyek az adott régióban betöltött vezető helyüket – például nagyságuk vagy történelmük alapján – biztosítani tudták, a szerkezetátalakítások keretében a megújítási stratégiákat tekintették a régió mozgatórugójának. Pozíciójuknak köszönhetően az egész régióban támogatathatják a szerkezetátalakítást, méghozzá egyrészt közvetlen partnerségek, másrészt az adott városban működő intézmények révén.

33. A versenyképesség erősödését, valamint a vállalkozások támogatását szolgáló intézkedések, a szolgáltatások fejlesztése és az innovációk révén sikerült a magasan képzett munkaerőt a városokban tartani, illetve odacsalogatni. Ez a lakossági szolgáltatások minőségének és kínálatának egyértelmű javulását eredményezte. A városon belüli területek megfelelő tervezésével, felhasználásával és karbantartásával sikerült csökkenteni a városi bűnözést, aminek folytán vonzóbbak lettek az utcák, a parkok és a játszóterek. A szerkezetátalakítások sikeréhez döntő jelentőségű a jó minőségű városi környezet: hiszen munkahely, életvitel és befektetések szempontjából egyaránt vonzó helyet kell kínálnunk.

34. A gyakorlat megmutatta, hogy azok a városok, amelyek a klaszterek kialakításának stratégiáját választották, jelentősen erősíteni tudták versenyképességüket. Fontos, hogy a megfelelő szinten megmaradjanak a városi és vidéki területek közötti kapcsolatok, mégpedig a fejlődési körülmények esélyegyenlőségének megteremtése révén, ami csökkenti a városi és vidéki területek közötti különbségeket.

35. A szerkezetátalakítás regionális és helyi szempontból megfelelő megközelítését olyan hálózatoknak kellene ellenőrizniük, amelyek csoportba gyűjtik a hasonló szerkezetváltási jellemzőket felmutató területeket (ilyen hálózat foghatja például össze a külső vagy a hegyvidéki területeket).

36. Fontos továbbá, hogy a szereplők – tehát a szerkezetátalakításban részt vevő felek – könnyebben hozzáférjenek a finanszírozási forrásokhoz. A megfelelő EU-alapokból származó támogatások és eszközök mellett olyan eszközöket is rendelkezésükre kellene bocsátani, mint például a bankgaranciák, a kölcsönös garanciák, a kölcsönök és a mikrohiteltek. Ennek vonatkozásában fontos szerep hárul az Európai Beruházási Bankra és az Európai Beruházási Alapra.

37. Nincs olyan egységes módszer, amely garantálja a szerkezetváltás sikerét. Azonban a szerkezetátalakítási folyamatok különbözősége ellenére is megállapíthatók bizonyos, a sikeres szerkezetváltásra jellemző tényezők:

- a gazdaság alakulásának állandó nyomon követése a szerkezetváltásra való korai felkészülés érdekében,
- nem elegendő, ha a felkészülés mindössze az előrelátásra és előrejelzésre korlátozódik: ki kell dolgozni valószerűsíthető, a végrehajtás előkészítését szolgáló forgatókönyveket is,
- szervezett szociális és civil párbeszéd létezése. Ilyen lehet például a szerkezetátalakításban érintettek közötti információcseré,
- egy olyan struktúra létezése, amely kapcsolatot teremt a felsőfokú oktatási intézmények, a tudományos és kutatóintézetek, az ipar, valamint a különböző közigazgatási szinteken működő hivatalok között,
- könnyen hozzáférhető és jó minőségű képzési és oktatási struktúrák megléte,
- a megvalósított tevékenységek minőségének, hatékonyságának és eredményeinek rendszeres és nyilvános értékelése,
- a szerkezetátalakítási folyamatok finanszírozásához szükséges sokféle – és minden érintett számára elérhető – forrás megléte, ami növeli az intézkedések hatékonyságát,
- a régióknak vagy városoknak képesnek kell lenniük egy olyan területi politika megvalósítására, amely a gazdasági szereplők számára továbbra is lehetővé teszi az ártermelést és a szolgáltatást, illetve az áru/szolgáltatás értékesítését,
- a helyi közösségnek tudatában kell lennie a folyamatos, regionális vagy helyi identitást kifejező átalakulás szükségességének. Ez biztosítja a gazdasági, szociális és ökológiai szempontból kiegyensúlyozott fejlődés integrált szemléletét, ezáltal szintén olyan tényező, amely vonzza az új beruházásokat,
- a regionális és helyi önkormányzatok különösen proaktív hozzáállása, amely a jó vezetői képességen és a rendelkezésre álló versenyképességi és pénzügyi eszközökön alapul,
- saját, globális jellegű, de a helyi valósághoz igazított projekt megléte, amely esettől függően más-más arculatot ölt: gazdasági fejlődés, oktatás, társadalmi beilleszkedés, kultúra, városrendezés stb.

A Régiók Bizottsága ajánlásai

38. Alapvető, hogy az Európai Bizottság a városokban és régiókban zajló szerkezetátalakítási folyamatokat gazdasági és társadalmi életünk állandó kísérőjelenségének tekintse.

39. A regionális és helyi önkormányzatoknak saját területük vonatkozásában hatásos előkészítő intézkedéseket kellene kidolgozniuk, amelyek lehetővé teszik a gazdasági tendenciák nyomon követését, támogatják a meglévő gazdaságot, és annak idevonatkozó tevékenységeit beépítik egy regionális, illetve helyi stratégiába, a várost és régiót egyaránt érintő nagyszabású projektek alapján.

40. Az RB ezért azt ajánlja, hogy az ilyen folyamatokat az érintett felektől független szervezetek – a vállalatok, a szociális partnerek, valamint a helyi és regionális önkormányzatok mind földrajzi, mind szektorális szempontból történő részvételével – folyamatosan kísérik figyelemmel szerte az EU-ban. A rendszernek lehetővé kell tennie az országos, regionális és helyi szintű társadalmi és gazdasági változások elemzését – a vidéki, külső és hegyvidéki területek figyelembevételével –, valamint a munkaerőpiac fejlődési kilátásainak vizsgálatát.

41. Közzé kell tenni a szerkezetátalakításoknál bevált gyakorlatokat, hogy más uniós régiók és városok is hasznosíthassák őket. Közzétételkor a legjobb gyakorlatokat a szerkezetváltás szempontjából hasonló jegyeket felmutató területek (mezőgazdasági régiók, külső területek, könnyű- vagy nehézipar, bányászat vagy textilipar által fémjelzett régiók, illetve városi területek) szerint kellene osztályozni.

42. Az Európai Uniónak és a tagállamoknak pénzügyi eszközökkel kellene ösztönözniük a helyi és regionális szintű partneriségek létrejöttét a közigazgatási intézmények, a gazdasági szereplők és a szociális partnerek között, ilyen módon is támogatva globalizált világunkban a helyi fejlődés érdekében folytatott együttműködést. Ez jelentősen megkönnyítheti a szerkezetátalakítási folyamatok előkészítését.

43. A Régiók Bizottsága kéri az Európai Bizottságot és a tagállamokat, hogy különös figyelmet fordítsanak az EU finanszírozási mechanizmusai – főként az ESZA – rugalmasságára, biztosítandó, hogy pénzalapok álljanak rendelkezésre a minden előjel nélkül, hirtelen fellépő helyzetek esetén a gyors reagálásra. Ilyen esetekben azonnal szükség van inkubátorházak alapítására, munkaerő-toborzási tevékenységekre, az induló vállalkozások támogatására és tanácsokkal való segítésére, illetve a célzott képzésre. A szerkezetátalakítás miatt a munkahelyüket elveszítőeknek három hónapon belül van a legnagyobb esélyük arra, hogy új munkát találjanak; az esélyek ezt követően jelentősen csökkennek. A különböző uniós szintű eszközök alkalmazási mechanizmusainak figyelembe kell venniük ezt a gyors reagálási igényt. A szerkezetváltás folytán előadódó nehézségek esetén történő gyors reagálást szolgáló intézkedések körébe bele kell tartoznia az érintett személyek azonnali szociális igényei (lakhatás, egészségügyi ellátás, tanácsadás stb.) kielégítésére irányuló segítségnyújtásnak is. A szerkezetátalakítás által hátrányosan érintett személyeknek szociális támogatásra van szükségük, hogy új tevékenységbe kezdhessenek, és alkalmazkodhassanak a szerkezetátalakításhoz.

44. A szerkezetátalakítási folyamatban ki kellene használni az adott régió vagy város határmenti fekvését. Ennek érdekében minden olyan eljárásbeli akadályt fel kell számolni, amely a munkaerő és a tőke mobilitásának útjában áll, és megnehezíti a szerkezetátalakítást.

45. Az Európai Bizottságnak az EU strukturális alapjai által biztosított lehetőségek keretében integrált koncepciót kellene előterjesztenie a szerkezetátalakítási folyamatok közösségi forrásokból történő pénzügyi támogatására. Ez nemcsak a gazdasági gondok, hanem a szociális és társadalmi nehézségek megoldását, egyben a közösségi politikák megvalósítását is lehetővé tenné.

46. A tagállamoknak fel kellene számolniuk a köz- és magán-szféra közötti partnerségek (PPP) létrehozását nehezítő jogi és egyéb akadályokat, a PPP-k ugyanis tevékenyen és sikeresen támogatják a szerkezetátalakítási folyamatokat.

47. Az Európai Bizottságnak és a szerkezetátalakítást pénzügyileg támogató egyéb intézményeknek jobban kellene ügyelniük a kiutalt eszközök hatékonyságára, különösen az ESZA-ból származó úgynevezett „puha eszközök” vonatkozásában.

48. Az Európai Uniónak a jelenlegi közösségi politikákban és az új politikák kialakításakor figyelembe kellene vennie a szerkezetátalakítással összefüggő szempontokat, a folyamat előkészítésétől egészen a lezárulásáig.

49. A tagállamoknak az uniós jogszabályokkal összeegyeztethető pénzügyi eszközöket kellene biztosítaniuk a szerkezetátala-

kítási folyamatokban érintettek számára, különösen a külső területeken, ahol fennáll a kulturális örökség vagy a helyi, illetve területi identitás elvesztésének veszélye, valamint ott, ahol a kkv-k számára különösen nehéz az átállás.

50. A Régiók Bizottsága elvárja, hogy az Európai Bizottság a nehéz helyzetben lévő vállalkozások megmentéséhez és szerkezetátalakításához nyújtott állami támogatásokról szóló, 2009-ben érvényét veszítő közösségi iránymutatás 2007–2008-ban esedékes felülvizsgálata során kikérje a véleményét.

51. A tagállamoknak és a szerkezetátalakításban érintetteknek kiemelt figyelmet kell fordítaniuk a helyi hagyományok és kultúra megőrzésére, ezek ugyanis fontos szerepet játszanak a folyamatban lévő vagy jövőbeli szerkezetátalakítás során.

52. Az Európai Bizottság „Régiók a gazdasági változásért” elnevezésű új kezdeményezése és a kezdeményezés keretében, az Európai Regionális Fejlesztési Alap pénzügyi támogatásával létrejövő város- és régióközi hálózatokat ki kell használni a szerkezetátalakítási folyamatok előkészítésére és az olyan gyakorlatok terjesztésére, amelyek a régióknak és városoknak a globalizációval összefüggő változásokhoz való alkalmazkodása során beváltak.

53. Az RB azt ajánlja az Európai Bizottságnak, hogy különleges körülménnyel járjon el a regionális ösztönzőknek a vállalatátalakítási folyamatokhoz való alkalmazása tekintetében.

Kelt Brüsszelben, 2007. október 11-én.

a Régiók Bizottsága
elnöke
Michel DELEBARRE

I. MELLÉKLET

A városokat és régiókat érintő szerkezetátalakításra gyűjtött példák rövid bemutatása

Az, ami az 1970-es és 80-as években átmeneti alkalmazkodási válságnak tűnt, a mai Európa gazdasági-társadalmi életében minduntalan visszatérő motívumnak bizonyul. Állandó folyamattá vált, amelynek során a vállalatoknak és környezetüknek alkalmazkodniuk kell a változó piaci körülményekhez, más szóval folyamatos szerkezetátalakítási folyamat indult el. A városokban és régiókban zajló szerkezetátalakítási folyamatokról az Európai Bizottság kérésére kidolgozandó vélemény érdekében elemeztük az ilyen jellegű folyamatok lezajlásáról szóló, az RB-hez eljuttatott vagy számos dokumentumban fellelhető információkat. Ezek képezik a véleményben megfogalmazott gondolatok és ajánlások alapját.

Skócia (Nagy-Britannia) – A sikeres világpiaci helytállás példája

2002 és 2006 között az iparban foglalkoztatottak száma 276 000-ről 227 000-re csökkent, az exporttermelés pedig mintegy 36 %-kal esett vissza. A vállalatok többsége az új EU-tagállamokba vagy Indiába és Kínába helyezte át a termelést. Skócia jelenlegi gazdasági fejlesztési terve (FEDS) a termelékenység és a versenyképesség világpiaci biztosítására irányul. A PACE (*Partnership Action for Continued Employment*) programmal Skócia olyan kezdeményezést dolgozott ki, amely a köz- és a magánszféra minden szereplője számára lehetővé tette, hogy tevékenyen hozzájáruljon a tömeges elbocsátások elkerüléséhez. A szerkezetváltás komoly csapást jelentett a skót munkaerőpiac, különösen az ipar számára. Azonban a foglalkoztatás növekedése a szolgáltatások és a vállalkozási tevékenységek terén azt eredményezte, hogy Skócia az EU-ban az egyik legmagasabb foglalkoztatási rátát mondhatja magáénak, és a munkanélküliség aránya 30 éve nem volt ilyen alacsony. A skót gazdaság mindemellett a globalizációból is hasznot húz. A skót bankok kiterjesztették külföldi tevékenységeiket, ami megerősítette versenyhelyzetüket.

Baszkföld (Spanyolország) – Egy régió és városai szerkezetének átalakítása

A nyolcvanas években hanyatlani kezdett a három fő területre – a hajógyártásra, kohászatra és nehéziparra – támaszkodó gazdaság. A baszk kormány, a munkaadók és a szakmai szervezetek az ipari ágazatok átalakítása és korszerűsítése mellett döntöttek. Kilenc gazdasági klaszter jött létre és termelte meg Baszkföld GDP-jének 45 %-át. A klaszterek a mai napig erősen ösztönzik az ipart. 20 évvel a folyamat megindulása után Baszkföld a GDP szempontjából – Luxemburg és Írország mögött – harmadik helyen áll Európában. Az 1990-ben 25 %-os munkanélküliség ma 4,5 % körül mozog. Sok tőkét ruháznak be innovációs szempontból kedvező területeken, ennek 66 %-a magánészköz (Spanyolországban ez az arány átlagosan 48 %, míg Európában 54 %). A szerkezetátalakítással együtt járt, hogy felélénkülték a régió városai, köztük a főváros, Bilbao. A folyamat kezelésében fontos szerepet játszott a kultúra és a helyi identitás, könnyebben elfogadtatva a lakossággal a változásokat.

Kréta (Görögország) – A parasztgazdaságtól az idegenforgalmi szolgáltatásig

Kréta nemzeti és uniós eszközökből finanszírozott szerkezetátalakítása a vállalatok és kutatóintézetek (a kréti egyetem és az Iraklion kutatóközpont) együttműködésére épített. A törekvés az volt, hogy a mezőgazdaságban foglalkoztatottak a gazdaságilag erős szolgáltatási ágazatba lépjenek át. A célt csak részben sikerült elérni. Ennek fő oka valószínűleg a vertikális szerkezet és a lépések felülről elrendelt jellege volt. E tényezők a már amúgy is erős központoknak kedveztek, míg a félreeső helyeken, a sziget belsejében fekvő területek alig részesedtek a haszonból, ami tovább mélyítette a részterületek közötti szakadékot, és nem vezetett a versenyképesség fokozódásához.

Tavira (Portugália)

A szerkezetátalakítás az ágazati befektetések növelése révén az idegenforgalmi vonzerő növekedésében megmutatkozó felélénkülésre épít. A felélénkülés megteremti a történelmi-régészeti örökség megőrzéséhez szükséges forrásokat, ami aztán az idegenforgalom javára válik, és vonzza a magántőkét. Az eszközök a PITER, URBAN, INTERREG és a PROALGARVE alapból származnak.

Osztrák régiók

A szerkezetváltás középpontjában az egyetlen ágazatra összpontosító gazdaságról egy sokoldalú ipari szervezetre történő átállás áll, amely K+F-projektekre, valamint az idegenforgalmi ágazatra és a vállalkozásközi szolgáltatások területére támaszkodik. A folyamatot erőteljesen támogatja az általános és szakképzési ajánlat folyamatos javítása.

Porto (Portugália)

A nemrégiben beindított szerkezetátalakításra egyrészt a népesség fogyása és a hagyományos kiskereskedéseknek a hipermarketek felfutásából adódó hanyatlása miatt, másrészt pedig azért volt szükség, mert különböző közigazgatási intézmények és gazdasági üzemek a fővárosba települve elhagyták a várost. A szerkezetátalakítás célja a belváros felélénkítése, a kulturális élet kibontakoztatása és az épületek felújítása. 2004-ben indult útjára a PortoVivo kezdeményezés, amely magánberuházásokat hivatott a városba vonzani. Ez a nagyszabású szerkezetátalakítási és újraelétkítési terv 20 évre készült. Ezalatt több mint 5 000 épület felújítását tervezik, ami elősegítené egyfelől az értékes történelmi-kulturális örökség megmentését, másfelől a szolgáltatási ágazat kiépítését és ezáltal számos új munkahely létrejöttét.

Liberec (Cseh Köztársaság)

A politikai rendszer vátozása által előmozdított szerkezetátalakulások célja az, hogy a gazdaság elérje az uniós szintet. A szükséges eszközöket túlnyomórészt az államháztartás, a régió háztartása és EU-alapok biztosítják. A szerkezetátalakítás támogatja a kkv-ágazatot és a PPP-k létrejöttét. A főbb gondokat az eladósodás és az államkassza helyzete jelenti.

Wrocław/Boroszló (Lengyelország)

Az elmúlt 17 évben a város nemcsak gazdasági életét, hanem külsejét is felfrissítette. A belváros és néhány más városrész fellendítésében jelentős részt vállaltak a magánbefektetők. Új szállodák és éttermek nyíltak. A városvezetés nyitott politikája, a partnervárosokkal, a régióval és az állami vezetéssel folytatott együttműködés, valamint a város és a környező települések összjátéka meghozta gyümölcsét: a város köré új iparágak települtek. Létrejött a boroszlói technológiai park, a városi főiskolák és az iparágak pedig számos K+F-kezdeményezést indítottak. Ilyen körülmények között a munkanélküliség 18 %-ról 6 %-ra csökkent. Nem kívánt következmény azonban, hogy növekedtek a városban lakók költségei, az ingatlanok ára például 400 %-kal emelkedett.
